

Türklük Araştırmaları ve Uygulama Merkezi Başkanlığı'na,

Konu: Özbek Türkçesinin sözlüğünün hazırlanması için gerekli masraflar dolayısıyla 250.000 T.L. isteme.

Türkiye Türkçesinden sonra en önemli Türk lehçelerinden biri olan Özbek Türkçesinin sözlüğü henüz Türkiye'de yayınlanmamıştır. Bu eksikliği tamamlamak için dört ciltlik bir sözlük projesine başlanacaktır.

Sözlük Detayı:

1. Kısa vâdeli: Özbekçe-Türkçe Sözlük (2 cilt), 1986-1988;
2. Uzun vâdeli: Türkçe-Özbekçe Sözlük (2 cilt), 1989-1990.

Kısa Vâdeli Proje:

Ö Z B E K Ç E — T Ü R K Ç E S Ö Z L Ü K

Çagdaş Özbek Türkçesinin 60-65 bin kelimelelik sözlüğü. Türkçe transkripsiyon alfabesiyle verilen madde başı Özbek Türkçesi kelimelerinin karşısında parentez içinde o Özbekçe kelimenin Rus (Kiril) alfabesiyle yazılmış bugünkü orijinal şekli ve ayrıca 1928-1938 yılları arasında kullanılmış Latin ve 1928'den önce kullanılan Arap alfabelerindeki şekilleri de verilecektir. Böylece, hem Özbek Türkçesi yazı dilinin 1900-1987 arasındaki imlâ değişiklikleri gösterilmiş, hem de bizim bu sözlükte uyguladığımız transkripsiyon alfabesinin Özbek Türkçesinin gerçek telaffuzuna tam uygunluğu kanıtlanmış olacaktır. Her Özbekçe madde başı kelimesinin karşısında verilen Rus alfabesiyle yazılmış şeklin "transliterasyon"u da verileceğinden bugünkü Özbekçenin imlâ bozukluğu da gözler önüne serilecektir (Ekteki örnek sözlük maddesine bakınız).

Sözlüğün hazırlanmasında yararlanacak kaynak sözlükler:

1. Özbek Tiliniñ İzâhli Luğatı, 2 cilt, Taşkent, 1981, 1983;
2. Özbekçe-Rusça Luğat, Taşkent, 1931 (Latin alfabesiyle);
3. Uzbeško-Ruskii Slovar', Taşkent, 1958 (Arapça imlâ verilmiş);
4. Uzbek-English Dictionary (by Natalie Waterson), Oxford, 1980.

Yukardaki dört temel sözlük dışında başka çalışma ve kaynaklardan da yararlanacaktır.

Proje Safhaları:

1. BASAMAK: Kaynak olarak kullanılacak sözlüklerin kopyalarının çıkarılması ve bu kopyalardaki madde başlarının kesilerek önceden hazırlanmış indeks kartlarına yapıştırılması. Bu iş için 140 bin indeks kartına ihtiyaç var!
2. BASAMAK: İndeks kartlarına yapıştırılmış madde başlarının Rus harflerinden Türkçe transkripsiyon alfabesine çevrilmesi ve buna göre yeniden alfabe sırasına dizilmesi.
3. BASAMAK: Özbekçe sözlük maddelerinin Türkiye Türkçesi karşılıklarının yazılması.
4. BASAMAK: Hazırlanmış sözlük fişlerinin bilgisayara geçirilmesi ve bilgisayar yardımıyla basılan ilk müsveddelerin Prof. Mehmet Akalın, Profesör Hasan Eren ve Yard. Doç. Dr. Osman Sertkaya ve başka gerekli kimselere onların görüşlerini almak için sunulması.
5. BASAMAK: Bildirilen tenkit ve tavsiyelere dayanılarak sözlüğün yeniden gözden geçirilmesi ve bilgisayar yardımıyla son şeklin basılması (Bilgisayar baskısından çıkan sayfalar ofset baskı tekniğiyle matbaada basılabilir).

Ekler: Sözlüğün arkasında 1. Türkçe-Özbekçe, 2. İngilizce-Özbekçe, 3. Özbekçe kelimelerin Rus (Kiril), 4. Arap alfabeleriyle indeksleri bulunacaktır.

Proje Uygulayıcıları:

Sözlük Baş Sorumlusu: Timur Kocaoğlu

Hazırlama Kurulu Yardımcıları: Mustafa Argunşah,

Ceval Kaya,

Türk Dili Yüksek Lisans ve Doktora

Öğrencileri.

İstenen 250 bin Türk Lirasinin harcanma şekli: Dört ayrı sözlüğün xerox kopyalarının çıkarılması ve yarım sayfa büyüklüğünde 140 bin adet indeks kartının kestirilmesi.

Özbek Türkçesi - Türkiye Türkçesi Sözlüğü'nden örnek maddeler:

B A Ş L A M A K (**Бошлamoқ** = başlamak / başlamaq / باشلاماق),
f. : 1. Başlamak, girişmek # bu işni başla!=bu işe başla!;
2. öncülük etmek (yol ile) # Kanī, yol başlañ!=Hadi, yol gös-
terin (öncülük edin); 3. Getirmek, götürmek (yardımcı fiiller
ile birlikte) # Başlab kelmek=getirmek, başlab ketmek=götürmek,
Unī bu yerge başlab keldi=Onu bu yere getirdi; 4. Yardımcı
fiil olarak kullanıldığında bir işin devamlılığını bildirir #
Biz yaza başladik = Biz yazmaya başladik; Méveler pişe başla-
dī = Meyvalar olmaya başladı.

A N A (**она** = ana / ana / ئانا), a. : Anne, ana # Anamni sağin-
dīm=Annemi özledim, Ana tili=Anadilī.

S Ö N M E K (**сүнmoқ** = sonmak / senmek / سونمەك), f. : Sönmek,
Ot söndi = Ateş söndü.